

Miklós Tamás

Harc a Čeremcha-magaslatért

A 65. gyalogdandár 1915. április 11–14-ei küzdelmei

A 65. gyalogdandár a világháború kitörése óta az orosz, vagyis az úgynevezett északi fronton harcolt az V. hadtest 33. gyaloghadosztályának kötelékében. A dandár az esztergomi cs. és kir. 26. gyalogezredből és a győri cs. és kir. 19. gyalogezredből állt. Parancsnoka báró Dürfeld Henrik ezredes volt. A második háborús évre a dandár már több súlyos ütközetet volt túl. 1915. április 11-14. között hajtották végre a dandár ezredei egyik legnagyobb haditettüket, amelyért nemcsak a Hadsereg-főparancsnokság (AOK) dicséretében részesültek,¹ hanem a győzelemmel az országos sajtó is részletesen foglalkozott.

Április 15-én a *Budapesti Hírlap* és a *Pesti Hírlap* számolt be a két ezred hőstettéről.² Másnap Molnár Ferenc néhány mondatos tudósítását közölte *Az Est*. Molnár szerint „[e]z a két magyar ezred tette a pontot a kárpáti orosz kudarcok sorozatának végére.”³

A 26-osok hőstétével több újságcikk is foglalkozott a helyi lapokban. Oltósy Oszkár zászlós, aki rendszeresen tudósított az *Esztergom és Vidékének*, két részben számolt be a Čeremcha-magaslat visszafoglalásáról a lap hasábjain.⁴ A siker alkalmából dr. Csernoch János bíboros hercegprímás is üdvözlő táviratot küldött a 26-osoknak, amely mellé 10.000 szivarkát mellékelte.⁵

Az alábbiakban ezt a győzelmet mutatjuk be a vonatkozó levéltári és szakirodalmi források segítségével.

A hadi helyzet 1915 áprilisában

1915 tavaszán az orosz hadvezetés úgy döntött, hogy támadást indít az Osztrák–Magyar Monarchia ellen és fővárosainak elfoglalásával kikapcsolja azt a háborúból. Március 20-án az orosz 8. hadsereg támadást indított a Duklai-szoros irányából. Az osztrák–magyar 3. hadsereg erői a Magyar Királyság területén kénytelenek voltak visszavonulni. Miután az osztrák–magyar 2. hadsereg balszárnyát is bevonták az ún. húsvéti csatába, április 6-tól a hadsereg középső arcvonalának és a Szurmay-hadtestnek is heves orosz rohamoknak kellett ellenállnia. Habár a Halicz hegy és a Patakófalú közötti szakaszon támadásra számítottak, egy ezred kivételével az egész 33. gyaloghadosztályt visszavonták a Wolosate völgyét lezáró állásából és az Ung völgyébe irányították, ahol a 2. hadsereg-parancsnokság tartalékába került. Mivel a 128. honvéd gyalogdandár magára maradt részei, az V. hadtest összekeveredett részei és a Szurmay-csoport már nem volt képes a túlerőben lévő ellenséggel szemben elegendő

---

¹ HM HIM Hadtörténelmi Levéltár (Budapest); II. 474. cs. és kir. 26. gyalogezred iratai, 1. doboz, k.u.k. 26. Inf. Reg. Op. Akten o.Z. 1915 I-VII.: Armeekommandobefehl Nr. 56. (14. April 1915.) K. und k. 2. Armeekommando Op. Nr. 3169.

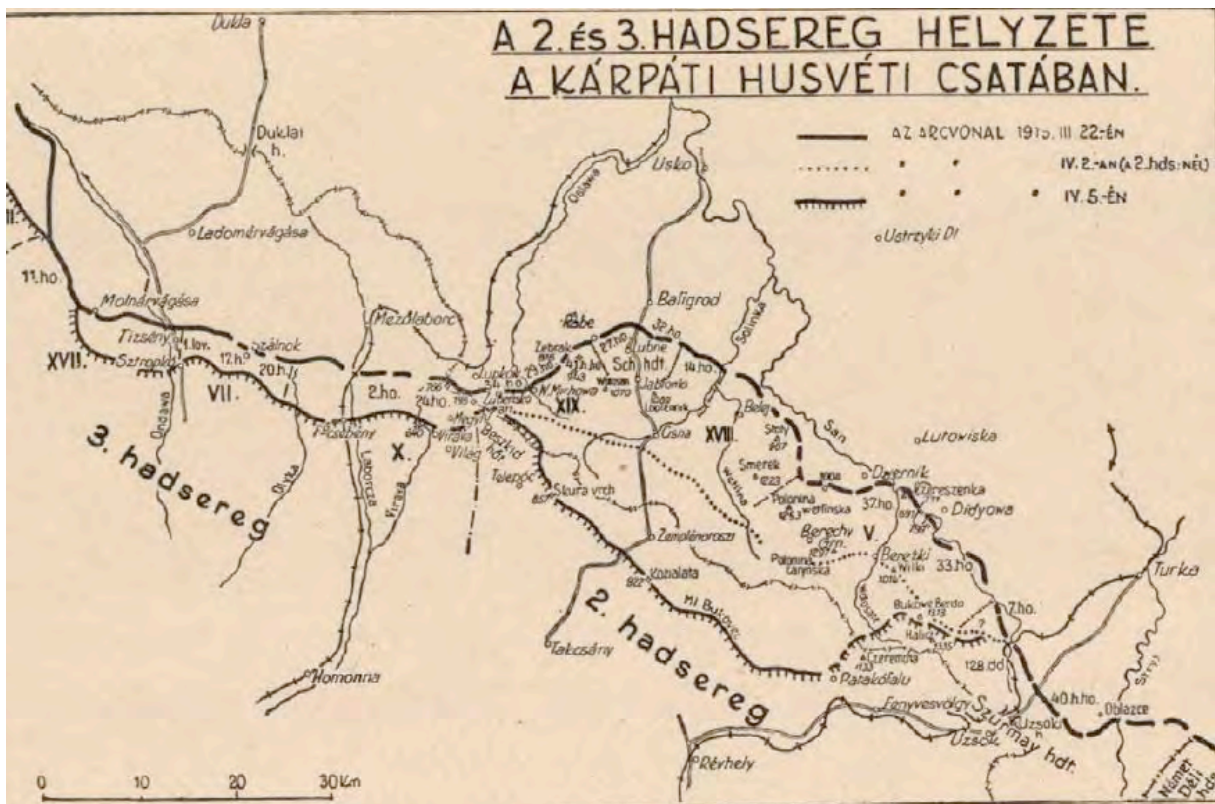
² Magyar ezredek sikere az uezsoki szorostól északnyugatra. In: *Pesti Hírlap* XXXVII. évf. 104. sz. (1915. április 15.) 1-2. o.; Ujabb sikerek az oroszokkal szemben. In: *Budapesti Hírlap* 1915. április 15. 3. o.

³ Egy magyar dandár sikere a Kárpátokban. In: *Az Est* VI. évf. 105. sz. (1915. április 16.) 1. o.

⁴ *Oltósy Oszkár*: A Kárpátokból. In: *Esztergom és Vidéke* XXXVII. évf. 38. sz. (1915. május 16.) 3. o. és *Esztergom és Vidéke* XXXVII. évf. 39. sz. (1915. május 20.) 2-3.o.

⁵ Hercegprímás a 26. gyalogezrednek. In: *Esztergom és Vidéke* XXXVII. évf. 31. sz. (1915. április 22.) 3. o.

ellenállást kifejezteni, Szurmaynak vissza kellett vonnia a bal szárnyát a Szczawinka – Pilska – Čeremcha magaslatokra.⁶

(Forrás: *A magyar gyalogság. A magyar gyalogos katona története.*
Szerk.: Doromby József – Reé László. Budapest, 1939. 322. o.)

Az ellenség teljes erejével folytatatta harcait a hegyekben. Mint az várható volt, az oroszok azon fáradoztak, hogy benyomuljanak az Ung völgyébe és ezért a Čeremcha ellen törtek előre.

Linsingen gyalogsági tábornok, a német Déli Hadsereg parancsnoka attól tartott, hogy a 33. gyaloghadosztály idő előtti kivonásának következtében Szurmay nem képes megállítani a támadást, ezért kérte a Hadsereg-főparancsnokságot, hogy erősítse meg a csoportot Böhm-Ermolli által. Utóbbi ezt követően 7-én Patakiófalúnál vonta össze az V. hadtest jelentősebb erőit, amely alakulatokat Szurmaynak rendelték alá. A 33. gyaloghadosztálytól, amelynek kimerült csapatai éppen elérték az Ung völgyét, a 65. gyalogdandárt készenlétbe helyezték, hogy szükség esetén vasúton Sólakról Malomrétre szállíthassák.⁷

Az orosz csapatok április 7-én és 8-án tovább folytatták előnyomulásukat a Čeremcha ellen, de nem sikerült birtokba venniük.⁸

⁶ Österreich-Ungarns letzter Krieg 1914-1918. (A továbbiakban: **ÖULK**) Herausgegeben vom Österreichischen Bundesministerium für Heerwesen und vom Kriegsarchiv unter Edmund Glaise von Horstenau. Band II. Das Kriegsjahr 1915. Erster Teil. Verlag der militärwissenschaftlichen Mitteilungen, Wien, 1931. 258. o.

⁷ ÖULK 259. o.

⁸ ÖULK 259-260. o.

Úgy tűnt, hogy elmúlt a Szurmay nyugati szárnyát fenyegető veszély, amikor a 38. honvéd gyaloghadosztály kombinált dandárja és a 3. hadseregtől visszatartott 128. honvéd gyalogdandár három zászlóaljja is beérkezett ide.

Április 11-ére virradóan azonban az oroszok kihasználva az éjszakai vihart – a völgyekben szakadt az eső, a hegyekben pedig hóvihár tombolt – megtámadták a Čeremchát. A támadás főleg az 1133-as háromszögelési ponttól keletre lévő kaposvári cs. és kir. 44. gyalogezred és az említett magassági ponttól nyugatra lévő szolnoki cs. és kir. 68. gyalogezred ellen irányult. Az oroszok végül áttörték a 68. gyalogezred jobbszárnyát, és benyomultak a hegy délnyugati lejtőjén elterülő erdőbe, így visszaszorították az itt védekező két 68-as zászlóaljat. A 44-esek balszárnyukat hátrakanyarítva, oldalazó tüzellel igyekeztek megakadályozni az ellenség további előnyomulását.⁹

Az ellenséges betörés visszaverésére a 71. gyalogdandár bevetette utolsó tartalékát, amely a 102. népfelkelő ezred és a cs. és kir. 83. gyalogezred két-két századából állt. Az ellentámadást nehezítette, hogy a hó helyenként derékmagasságig ért, valamint a nagy hóviharban a látótávolság alig érte el a három lépésnyi távolságot. A támadók súlyos veszteségeket szenvedtek: elesett maga a zászlóaljparancsnok, Höllriegel százados is, Haála József főhadnagy századparancsnok pedig megsebesült.¹⁰

A két ezredre becsült orosz erőket végül főként a tüzérség segítségével sikerült megállítani. Az ellenség az elfoglalt osztrák–magyar állásokban rendezkedett be védelemre, és előretolt századai sem igen hagyták el az ágyútűz ellen védő erdőt.¹¹ Egyes elfogott hadifoglyok szerint a támadás leállításában nagy szerepe volt annak, hogy a vezénylő orosz tábornok megbetegedett.¹² Délután 5 órakor a 71. gyalogdandár az alábbiakat jelentette: „*Legénység teljesen kifáradt, a kevés tiszt alig tudja őket apátiájukból felrázni. Ellentámadás a csapat állapota miatt csak a 65. gy.-drr.-al [sic!] lehetséges.*”¹³

A Čeremcha-magaslat elfoglalásával az orosz csapatok az Uzsoki-szorostól nyugatra benyomták az osztrák–magyar arcvonalat, ami elvágással fenyegette a Szurmay-csoport egyetlen utánpótlási vonalát. A hegy orosz birtokba vétele lehetetlenné tette volna az Uzsoki-szoros további védelmét, miáltal végsősoron megnyílt volna az ellenség útja az Ung völgyébe, illetve Magyarország belsejébe.

A Čeremcha visszafoglalása

1915. április 9-én érkezett meg pihenőre a 26. gyalogezred Sóslakra.¹⁴ A korábbi súlyos harcok következtében létszáma mindössze 8 századnyira zsugorodott, az I. zászlóaljat pedig feloszlatták.¹⁵ Április 10-én Sóslakon tábori mise keretében adták át az ezredtulajdonos¹⁶

⁹ Doromby József, *vitéz: A volt cs. és kir. 83-as és 106-os gyalogezredek története és emlékkönyve*. Budapest, 1934., 91. o.

¹⁰ Doromby i. m. 91. o.

¹¹ A világháború 1914-1918. Különös tekintettel Magyarország és a magyar csapatok szereplésére. (A továbbiakban: **A világháború 1914-1918.**) Szerkeszti és kiadja: a m. kir. Hadilevéltár. VIII. köt. Stádium Sajtóvállalat Rt., Budapest, 1939., 668-669. o.

¹² Doromby i. m. 91. o.; Kurtz Géza: Albrecht főherceg nevét viselő cs. és kir. 44. gyalogezred története 1914-1918. I. rész. 1914. július 26. – 1915. április 30. Stádium Sajtóvállalat Rt., Budapest, 1928., 187. o.

¹³ Idézi: Kurtz i. m. 187. o.

¹⁴ Ma: Szil, Nagybereznai járás, Ukrajna

¹⁵ HM HIM Hadtörténelmi Levéltár (Budapest); II. 474. cs. és kir. 26. gyalogezred iratai, 5. doboz: Ezredemléklap a volt közös 26. gyalogezred hadieseményeiről. 1. orosz harctér: 1914. aug. 5.-től 1917. okt. 13.-ig. Összeállította: Kopita József.

felesége által adományozott díszes zászlószalagot az ezrednek. Az ünnepélyes aktuson a dandárparancsnok, Dürfeld ezredes is megjelent.¹⁷

A pihenő és az ünnepi hangulat azonban nem tartott sokáig, ugyanis a már említett körülmények között az orosz csapatoknak sikerült elfoglalnia a Čeremcha-magaslatot, benyomva ezzel az Uzsoki szorosától nyugatra az osztrák–magyar arcvonalat, ami elvágással fenyegette a Szurmay-csoport egyetlen utánpótlási vonalát. Április 11-én délben riadóztatták a 65. gyalogdandárt, majd vonaton Malomrétre¹⁸ szállították, ahova 16 órakor érkezett meg. A dandár azt a feladatot kapta, hogy január 12-én hajnalban támadja meg és foglalja vissza a Čeremcha délnyugati lejtőjén elveszített állásokat, és azokat mindenáron tartsa. A dandár alárendeltségébe tartozó cs. és kir. 19. és 26. gyalogezredek harcereje 3000 puskát tett ki. A dandár erőihez tartozott átmenetileg a 68. gyalogezred egy kombinált zászlóaljja is (½ II. zászlóalj és ½ IV. zászlóalj).¹⁹

Az időjárási viszonyok és a támadásra kijelölt terepszakasz nem kedveztek egy támadáshoz. A Čeremcha déli lejtőit magas tölgy- és fenyőerdő borította. A keskeny és sziklás gerincvonalától délnyugati irányban a Határhegy²⁰ és Patakófalú²¹ felé szabálytalanul elágazó, igen meredek oldalú hegyhátnyúlványok húzódtak. A gerincre egyetlen út vagy ösvény sem vezetett fel. A tájékozódást erdőkivágások sem segítették, továbbá a mély hó korlátozta a támadók mozgását. Mindezek pedig megnehezítették az élelmiszer- és lőszerutánpótlást is.²²

A 26. gyalogezrednek a 68. gyalogezred vonalában, a Határhegytől nyugatra eső kettős hegyháton kellett északi iránnyal csoportosulnia a támadáshoz, amelynek este 7 órakor kellett megindulnia.²³

Három századnak Jekeli százados vezetésével Határhegyen át, majd onnan a Čeremcha felé húzódó lejtős hegyháton kellett előnyomulnia; a csoporttól balra pedig az ezred többi öt századának Tlaskal ezredes parancsnoksága alatt.

Az ezredparancsnok csoportja a csúszós, nedves lejtőn csak nagy nehézségek árán haladt előre, és mire az oszlop elérte a támadás kiindulópontját, már csak másfél századból állt. A többi század lemaradt a sötétben. Megkeresésükre Eperjessy százados indult vissza a kitaposott nyomon. Tlaskal ezredes másfél századával harcszerűen felfejlődött s megindult a magaslat ellen. A hófúvástól alig lehetett néhány méterre ellátni. Néhány száz lépésre a kis csoport a Čeremcha-hegyről leszorított saját csapatokkal találkozott, akik szerint az ellenség a tőlük néhány száz lépésre az erdő szegélyén helyezkedett el. Mivel a lemaradt századok még mindig nem érkeztek be, az ezredparancsnoknak döntenie kellett: vagy bevárja a többi századot, de abban az esetben egy esetleges reggeli támadásnál nagy veszteségek érhetik a fedetlen gyalogságot; vagy pedig az éj folyamán, a zord időt felhasználva rajtaüt az ellenségen.²⁴

---

¹⁶ Schreiber Viktor tábornagy

¹⁷ A 26. gyalogezred zászló szentelése. In: Esztergom és Vidéke XXXVII. évf. 31. sz. (1915. április 22.) 3. o.

¹⁸ Ma: Zsornava, Nagybereznai járás, Ukrajna

¹⁹ *Ginzkey Oszkár*: Éjjeli ellentámadás az Uzsoki szorosban – cs. és kir. 68. gyalogezred kombinált zászlóalj 1915. ápr. 12. HM HIM Hadtörténelmi Levéltár (Budapest) Tanulmánygyűjtemény 96.868. 1-2. o.; A világháború 1914-1918. 670. o.

²⁰ Ma: Zahorb, Nagybereznai járás, Ukrajna

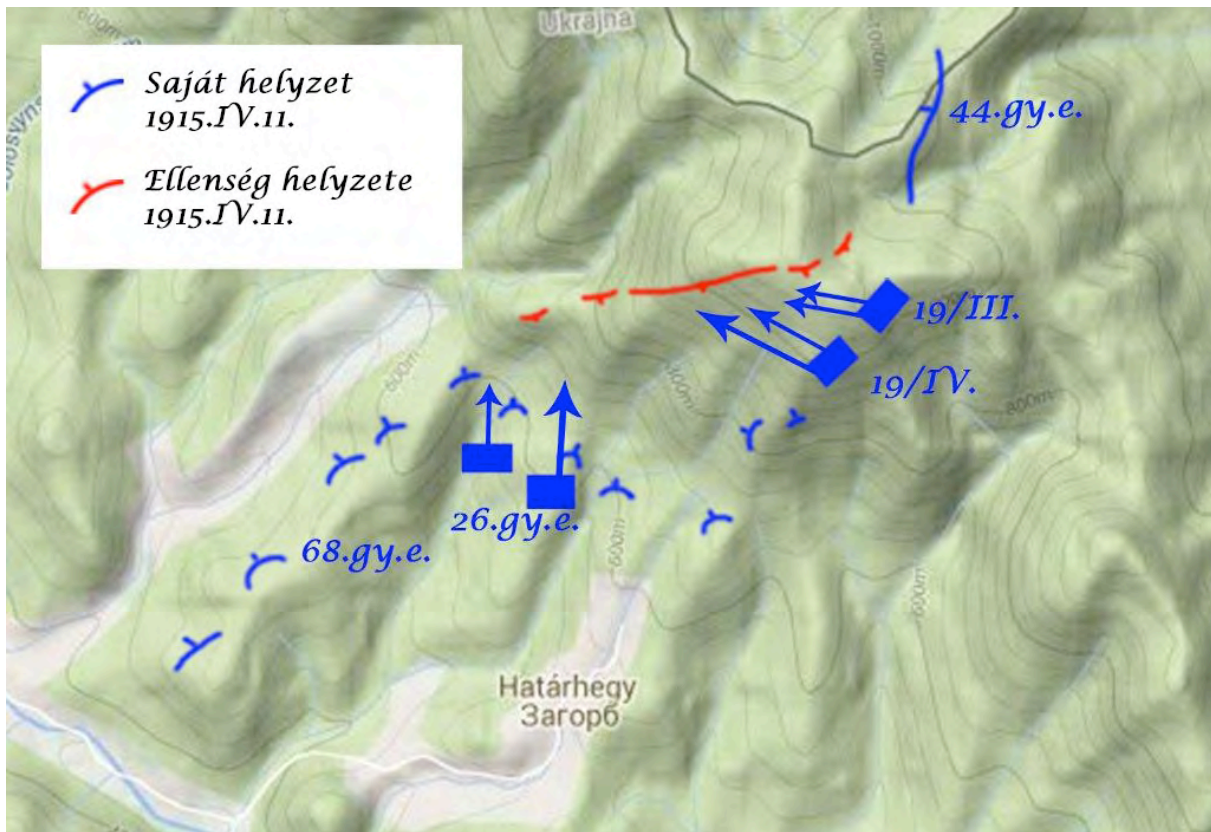
²¹ Ma: Stuzsica, Nagybereznai járás, Ukrajna

²² Ginzkey 2. o.

²³ *Kerner Géza*: Szemtanú leírás: A Čeremcha 1133 (Uzsoktól 10 km. Ny.) magaslaton az állásba betört és befészkelte ellenség visszavetése a 19. közös gy.e. által 1915. ápr. 11.-14. HM HIM Hadtörténelmi Levéltár (Budapest) Tanulmánygyűjtemény 146. 1.844. 2. o.

²⁴ HM HIM Hadtörténelmi Levéltár (Budapest); II. 474. cs. és kir. 26. gyalogezred iratai, 4. doboz: A Čeremcha-magaslat elfoglalása.

Tlaskal ezredes a merészebb megoldás mellett döntött: csoportjával egészen az erdőszélig nyomult előre, de az ellenség még korábban visszahúzódott, és a hegy szegélyén ásta be magát. Az ezredparancsnok csoportjához időközben beérkeztek az eltévedt századok is, majd beásták magukat a hóba. A századok őrszemekkel és kiküldött járőrökkel biztosították magukat.²⁵

A saját és ellenséges csapatok helyzete 1915. április 11-én, valamint a cs. és kir. 19. és 26. gyalogezredek támadási irányjai (A térkép vázlatot Google maps felhasználásával a szerző instrukciói alapján Pacher Markus készítette)

A 19. gyalogezrednek a 698. magassági ponton át kellett a Čeremchára támadnia. Az ezred este 19 órakor kezdte meg menetét, az átlag 1 méter mély – néhol azonban embermagasságú – hóban két óra alatt sikerült elérniük az elővédet. A katonák két haditáska lőszert és két adag kenyeret vittek magukkal. Az élen menetelő embereket 10 percnként kellett váltani a hótaposásban, később a málna nélkül menetelő tisztek közül önkéntesek vették át a hótaposást.²⁶

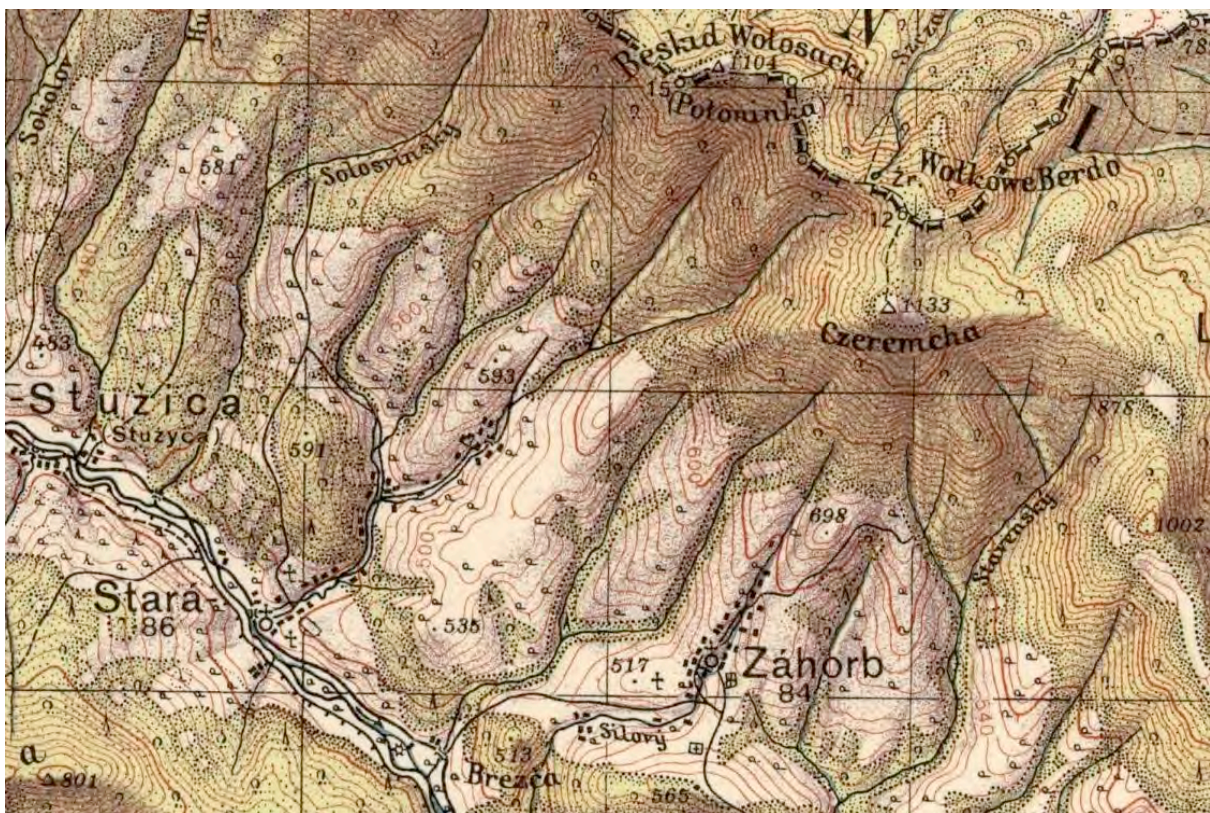
Éjfélkor a 19-esek elérték a 1133-as magassági ponttól 1 km-re délkeletre lévő erdőszegélyt, amit egy különböző szétugrasztott csaptokból összeállt szakasz tartott megszállva. Az elővéd 19/III. élzászlóalj egy szakaszt küldött felderíteni Kerner Géza főhadnagy parancsnoksága alatt a 1133-as háromszögelési pontra. A háromszögelési pontot kb. egy szakasz erősségű

²⁵ HM HIM Hadtörténelmi Levéltár (Budapest); II. 474. cs. és kir. 26. gyalogezred iratai, 1. doboz, k.u.k. 26. Inf. Reg. Op. Akten o.Z. 1915 I-VII.: Gefechtsbericht über dem Angriff auf die Čeremcha am 12-13. April (A továbbiakban: **Gefechtsbericht**) 1. o.; HM HIM Hadtörténelmi Levéltár (Budapest); II. 474. cs. és kir. 26. gyalogezred iratai, 4. doboz: A Čeremcha-magaslat elfoglalása.

²⁶ Kerner 2-3. o.

orosz csapat védte, akik rövid tüzelés után délnyugati irányban vonultak vissza. Kerner főhadnagy szakasza az eredeti saját állásban kb. 200 méter hosszúságban 25-30 embert talált, akik sátorlappal betakaródzva a kimerültségtől elaludtak és halálra fagytak. Feltételezhetően részint ennek következtében sikerülhetett az orosz betörés. A 19. gyalogezred hajnali 4 órakor jelentette, hogy elfoglalta a háromszögletesi pontot és támadáshoz csoportosult.²⁷

A nehéz körülményekről és az éjszakáról az alábbiakban számolt be az *Esztergom és Vidéke* lapjain Oltósy Oszkár 26. gyalogezredbeli tartalékos zászlós, a 8. század egyik szakaszparancsnoka: „Végre éjjél előtt tizenegy órakor érkeztünk a nevezetes hegy lábához, ahol bokáig érő sárban ideiglenes takarásokat kellett ásnunk. Ezekre gallyakat és sátorponyvát rakva azután bebújtunk. Ujjnyi magas vízben, nyomorúságosan pislogó tűz mellett dideregtünk hajnali négy óráig. A hajnali szürkületben alaposan ázva és átfázva, azután megindultunk rajvonalakban az orom felé. Iszonyú nehéz utunk akadt. Majd minden embernek utat kellett törnie, a fába kapaszkodva, mellig hóba süppedve.”²⁸

A harcok helyszíne egy 1939-es szlovák katonai térképen

Április 12-én hajnali 4 óra 30 perckor báró Dürfeld ezredes telefonon kiadta a támadási parancsot.²⁹ A 26. gyalogezred a térdig érő hóban csak lassan tudott előrehaladni. A délelőtti folyamán a balszárnyal szemben lévő ellenség hátrább vonult, így a balszárnyon küzdő 26/III. zászlóalj 11 órakor elérte a régi állásokat, majd egy részével jobbra kanyarodott, de nem tudta elűzni az ellenséget. A 26/II. zászlóalj és az ezredtartálékként azt követő 26/IV.

²⁷ Kerner 3. o.

²⁸ Oltósy Oszkár: A Kárpátokból. In: Esztergom és Vidéke XXXVII. évf. 38. sz. (1915. május 16.) 3. o.

²⁹ Kerner 3-4. o.; vö.: Ginzkey 2. o.

zászlóalj csak a lejtő feléig jutott fel, és kb. 200 méterre az ellenségtől beásták magukat a hóba.³⁰

Schöberl Jenő százada a 26. gyalogezred jobbszárnyán nyomult elő: „*Jekeli százados úr parancsára a 8. század a jobbszárnyon nyomult elő, és fel kellett vennie az összeköttetést a 19. gyalogezreddel. Egyik összekötőjárőrt küldtem a másik után, azonban hiába. Dél körül kaptuk az első tüzet az oroszoktól, de mivel a lövedékek magasan továbbrepültek, óvatosan tovább nyomultunk előre a méter mély hóban. Délután 1 óra tájában az 1. és 3. szakaszoktól 8-10 fő benyomult a sziklák védelme alatt az orrszerűen előreugró hegygerincen előkészített első orosz fedezékekbe, ahol Biszta Deofil [sic!] 3 orosz lelőtt és 10 orosz fogságba esett. A század jobbszárnya nem tudta elérni az orosz fedezékeket, mert erős tüzet kapott a szárnyán, és a szd. kb. 25 bátor katonát veszített halottakban és sebesültekben, ezért a századnak be kellett ásnia magát. [...] A jobbszárnyon csak egy erősebb harci járőr volt, de az összeköttetés a 19. gyalogezreddel még nem jött létre.*”³¹

A 19. gyalogezred ezalatt mintegy 80 lépésnyire közelítette meg a heves gyalogsági tűzben az ellenséget. A további előnyomulás tűzérési előkészítés nélkül lehetetlen volt. A helyenként rohamtávolságra ért rajokat az oroszok kézigránatokkal és heves géppuskatűzzel verték vissza, amely nagy veszteségeket okozott. Az ezred ebben a helyzetben maradt egészen az esti órákig. Ekkor rendezték a kötelékeket, kivonták a tartalékokat és a túlságosan előrejutott szakaszokat biztosabb állásokba vonták vissza.³²

A mély hó, és a csapatok fáradtsága ellenére estig sikerült az ellenséget a magaslaton lévő főállásig visszaszorítani, a saját csapatok pedig beásták magukat a lejtőn. Közben beérkezett a tűzérés is Schwartz alezredes vezetésével.³³ A tűzérési támogatás a nap folyamán csaknem teljesen hiányzott.³⁴

„*Reánk borult a legkietlenebb éjszaka. A Kárpátok hideg leheletétől borzongunk mindnyájan. Lehetetlen a nyirkos és havas földre ülni. Még lehetlenebb tüzet rakni. Sohasem szenvedtem annyit még életemben, mint ezen a rettenetes éjszakán. Szerettem volna sírni kínomban...*” – jegyezte fel Oltósy tudósításában.³⁵

Április 13-án 7 órára készenlétbe helyezték a tűzérésget. 7 óra 30-kor a határhegyi vasútállomásnál lévő négy ágyús üteg és egy nehéz Skoda-üteg három célpontra nyitotta meg a tűzérési tüzet:

- a Beskid Wolosacki (1104. háromszögelési pont) mögött álló ellenséges ütegre
- a Čeremchától északnyugatra lévő nyeregben gyülekező ellenségre
- az oroszok által még megszállva tartott korábbi saját állásokra.³⁶

Schöberl tartalékos zászlóst reggel tájékoztatták a támadást előkészítő tűzérési tüzről: „*IV.13-án reggel 7 órakor Jekeli százados úr hivatott, és ismertette velem a tűzérési előkészítést, amely a támadást fogja előkészíteni, és annak nehézségeit is. Dél előtt 9 óra tájában a századom két szakasza erősítette meg a 6. század két szakaszát, amelyek a 7. század jobbszárnyán voltak. Ezt követően kiküldtem egy járőrt az orosz állás felé azzal a feladattal,*

³⁰ Ginzkey 2. o.

³¹ Gefechtsbericht 1-2. o.

³² Kerner 4. o.

³³ HM HIM Hadtörténelmi Levéltár (Budapest); II. 474. cs. és kir. 26. gyalogezred iratai, 4. doboz: A Čeremchamagaslat elfoglalása.

³⁴ Ginzkey 2. o.

³⁵ *Oltósy Oszkár*: A Kárpátokból. In: Esztergom és Vidéke XXXVII. évf. 39. sz. (1915. május 20.) 2. o.

³⁶ Ginzkey 3. o.; Kerner 5. o.

hogy figyeljék a saját tüzérség hatását az oroszoknál.”³⁷ A tüzérségi tűz hatása az első két célpont esetében nem volt megfigyelhető. A korábbi saját állásokra lőtt tűz is többnyire hatástalan maradt, mivel a tüzérségnek nem volt elől saját megfigyelője, s mire a gyalogság a dandáron keresztül tudatta, hogy az ellenség minden egyes tűzcsapás során a 20 lépésre hátrább lévő meredek sziklafal mögé szalad, addigra a tüzérség már elhasználta az erre a célra szánt lőszerének nagy részét.³⁸

Délelőtt 10 órakor Schöberl tartalékos zászlós parancsot kapott, hogy hosszabbítsa meg a 7. század jobbszárnyát és vegye fel az összeköttetést a 19. gyalogezreddel. A kirendelt járőr végül rábukkant a 19-esek balszárnyára, amely 8/26. századtól jobbra fent helyezkedett el. Szécsi egyévi önkéntes szakaszvezető járőre pedig miután elérte az első orosz állásokat, jelentette, hogy a tüzérségi tűz következtében az orosz csapatok jobbra, azaz a 8. század és a 19. gyalogezred arcvonala elé tolódtak el. Erre a hírré Schöberl tartalékos zászlós előre parancsolta a 8. századot, hogy azonos magasságba érjen a 19. gyalogezreddel és felvegye az összeköttetést azzal. Időközben erősítésként beérkezett a 26. gyalogezred 12. százada is.³⁹

A 8. század előnyomulására az oroszok kiűritették az első állásokat, de a saját csapatoknak mégsem sikerült birtokba venni azokat, mert a nagy hó akadályozta őket a mozgásban és erős ellenséges tüzet kaptak a balszárnyukba. A 8. század ennek következtében kb. 20 fő veszteséget szenvedett.⁴⁰

Délben megérkezett a Kiesvölgytől⁴¹ nyugatra lévő 878-as magassági pontra a dandár által igényelt hegyi ágyús szakasz, amely azt a parancsot kapta, hogy jelentkezzen Rech alezredesnél a 1133. háromszögelési ponton. A hegyi ágyús szakasz parancsnoka azonban kijelentette, hogy a legénység és a lovak kimerültsége, valamint a nagy hó és a nehéz terep miatt a nap folyamán már nem képes elérni a kijelölt helyet. A dandárparancsnok ezt telefonon közölte Rech alezredessel, aki viszont arra hivatkozott, hogy a legénységével sokkal nehezebb körülmények között tette meg az út kétszeresét, továbbá a tüzérség közvetlen hatásos támogatásának hiánya kétségessé teszi egy újabb támadás sikerét, amiért a felelősséget elhárítja magáról. Végül báró Dürfeld dandárparancsnok írásbeli parancsban utasította a hegyi ágyús szakasz parancsnokát, hogy személyes felelőssége mellett még aznap el kell érnie a kijelölt helyet.⁴²

Délután 3 órakor Jekeli százados jelentette az ezredparancsnokságnak, hogy mivel a 19-esek jobbfelé túlságosan eltávolodtak, a 8. és 12. századokat a jobbszárnyon kellett bevetnie. Időközben a 19. gyalogezred egy százada leváltotta a 12. századot, amelyet a 7. század mögé vonnak vissza.⁴³ A 8. század arcvonalát így mintegy 400 lépésnyire kellett széthúzni, a katonák közötti térköz pedig 15-20 lépésre nőtt.⁴⁴

Délután 4 órakor Danilovits főhadnagy ismertette Schöberl tartalékos zászlóssal a hét órakor meginduló támadás tervét. Schöberl Danilovits főhadnagyon keresztül kért lőszert a zászlóaljparancsnokságtól, és jelentette, hogy százada egy támadáshoz túl gyenge és mindenféleképpen erősebb tartalékokra lenne szüksége. *„Ki akartam vonni magamnak a 6. századnak erősítésként leadott két szakaszt, ami azonban lehetetlen volt, mire írásbeli*

³⁷ Gefechtsbericht 2-3 o

³⁸ Kerner 5. o.

³⁹ Gefechtsbericht 3. o.

⁴⁰ Uo.

⁴¹ Ma: Lubnya, Nagybereznai járás, Ukrajna

⁴² Kerner 5. o.

⁴³ HM HIM Hadtörténelmi Levéltár (Budapest); II. 474. cs. és kir. 26. gyalogezred iratai, 1. doboz, k.u.k. 26. Inf. Reg. Op. Akten o.Z. 1915 I-VII. 195-196. o.: Jekeli százados jelentése az ezredparancsnoknak 1915. április 13-án 15 órakor

⁴⁴ Gefechtsbericht 4. o.

jelentést küldtem a zászlóaljparancsnokságnak, amelyben legalább két szakasz erősítést kértem.” – írta összefoglalójában Schöberl.⁴⁵

A hegyi ágyús szakasz 18 órakor jelentette, hogy beérkezett a 1133-as háromszögelési ponthoz. A katonák teljesen kimerült állapotban voltak, így a lövegek beépítését és tüzelésre kész állapotba helyezését csak 14-én hajnali 1 órára tudták befejezni.

Az április 13-án délig beérkezett jelentések alapján a 65. gyalogdandár parancsnoka úgy határozott, hogy a támadást a 26-osok vonalából indítja meg. A tüzérségi előkészítést követően 18 óra 45 perckor Rech alezredesnek a Čeremcha-magaslatról rajtaütésszerű támadást kellett intéznie az orosz állások ellen, hogy elvonja a figyelmet a fő támadásról. A fő támadást 19 órakor a 19. gyalogezred balszárny zászlóaljának kellett végrehajtania a 26. gyalogezred jobbszárnyával (öt század) közösen. A 68. gyalogezred kombinált zászlóaljának 17 óráig a 26-os jobbszárny mögé kellett eltolódnia, majd csatlakoznia kellett a meginduló támadáshoz. A 26. gyalogezred balszárnyán Tlaskal ezredes csoportjának az elfoglalt állásaiban kellett maradnia (három század).⁴⁶

A tüzérség 17 órától 17 óra 30 percig zavarótűz alatt tartotta az ellenséges állásokat, majd 18 óra 30 perctől 19 óráig megsemmisítő tüzet adott le rájuk. 19 órától a tüzérségi tüzet 200 méterrel előrébb helyezték. A 19. gyalogezred megfigyelői szerint a tüzérségi tüz az ellenségnek nem ártott, és a keskeny árokban egyetlen telitalálat sem volt.⁴⁷

Ekkor indult meg a roham, elől a 7. század támadott Danilovits főhadnagy vezetésével, majd az 5. és 12. századok, amelyekhez a 68. gyalogezred részei is csatlakoztak. *„Mindjárt kezdetben, a sötétségben a meredek terep és erdő miatt a tájékozódás teljesen elveszett. Senki sem tudta hol áll.”* – írta a 68-asok támadásáról Ginzkey Oszkár 1929-ben. A küzdő és tartalék századok összekeveredtek, valamint az összeköttetés a zászlóalj-parancsnokkal teljesen megszakadt. A nehéz terepen negyed óránként legfeljebb csak 10 lépést lehetett előre haladni.⁴⁸

A támadás kezdetén a 8. század nem csatlakozott az előnyomuláshoz. Beszámolójában Schöberl tartalékos százados az alábbiakat jelentette: *„Elérkezett délután 7 óra, a támadás időpontja, de sem löszert, sem hírt, sem erősítést nem kaptam. Mivel délután a saját szememmel is meggyőződtem arról, hogy az oroszok az én arcvonalam elé mozdultak el, elhatároztam, hogy löszert nélkül, erőtlen arcvonallammal (a katonák 15-20 lépésnyire voltak egymástól), tartalék nélkül 7 órakor nem kezdem meg a támadást, azonban egy járőrt küldtem a 7. századhoz, hogy megállapítsa annak helyzetét. Azt a jelentést kaptam, hogy a 7. század megkezdte az előnyomulást, de még nem érte el a 8. század balszárnyának magasságát. A 19. gye. kérdésére (este 9 óra tájt), hogy a 8. század miért nem támad, jelentettem, hogy tartalék nélkül a század nem tud előnyomulni, azonban amint a tartalék beérkezik, értesíteni fogom az előnyomulásról, ami meg is történt. Az ellenséget este 11 óráig tartottam tűz alatt, amíg a tartalék (a 10. század 3 szakasza) beérkezett és bevettem őket. Időközben Pál főhadnagy úr jött és értesített, hogy 2 század 68-as érkezett tartalékként, amelyek közül 1 századot azonnal erősítésként bevettem. Hajnali 2 óra lett, mire a nehéz körülmények között a tartalékot bevettem és elrendeztem, és elküldtem a jelentést a 19. gyalogezrednek, hogy előnyomulok a támadáshoz.”*⁴⁹

⁴⁵ Gefechtsbericht 4. o.

⁴⁶ Ginzkey 3. o., Kerner 6. o.

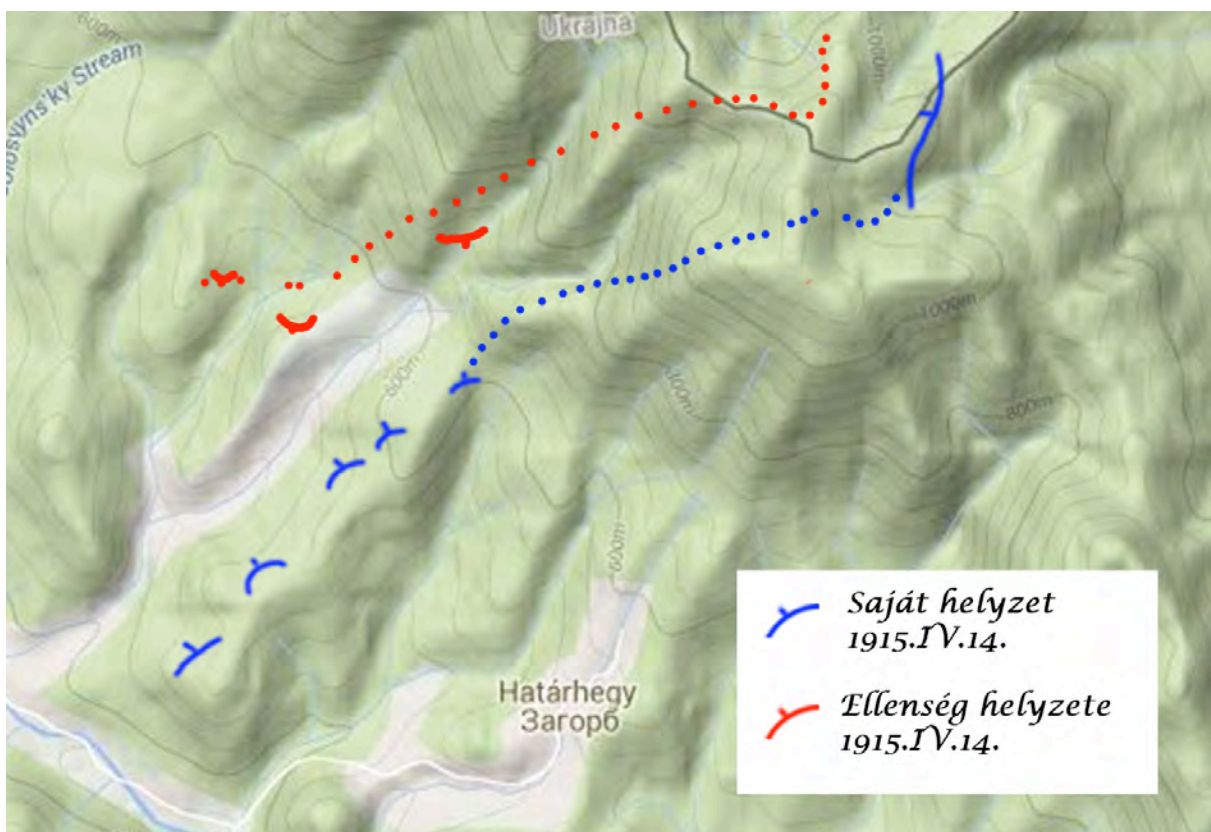
⁴⁷ Kerner 6. o.

⁴⁸ Ginzkey 3. o.; HM HIM Hadtörténelmi Levéltár (Budapest); II. 474. cs. és kir. 26. gyalogezred iratai, 4. doboz: A Ceremcha-magaslat elfoglalása.

⁴⁹ Gefechtsbericht 5. o.

A támadás 22 óra 30 percreg csak kb. 100 métert haladt előre, és a katonák kimerültsége, valamint az ellenség oldalazó géppuskatüze miatt kb. 80-100 méterre a saját régi állások előtt elakadt. Kb. $\frac{3}{4}$ óra megállás és a kötelékek újrendezése után folytatódott a 68-asok előnyomulása. 23 óra 15 perckor a zászlóalj rohamra indult, amely 0 óra 30 percreg tartott. A rohamtáv 60-80 méter volt 15 méternyi magasságkülönbséggel. A támadók már csak mérsékelt puskatüzet kaptak, az állásokban talált orosz katonák a közelharcban már alig védekeztek.⁵⁰

Április 14-én 1 órakor Jekeli százados jelentette, hogy a 26. gyalogezred 5. százada benyomult az eredeti saját állásokba, és északi irányban folytatja a támadást, azonban az csak lépésről-lépésre halad előre.

A saját és ellenséges csapatok helyzete 1915. április 14-én

(A térképvázlatot Google maps felhasználásával a szerző instrukciói alapján Pacher Markus készítette)

A 19. gyalogezred éjjel 1 óráig elfoglalta az előretolt ellenséges állásokat. Ekkor kapcsolódott be a támadásba a hegyi ágyús szakasz, amely közvetlen lövésekkel egész árokrészeket tisztított meg az ellenségtől. Ettől a legénység hangulata is emelkedett. Rech vk. alezredes kiadta a parancsot a támadás folytatására. A támadó csoport hat századból és egy géppuskás osztagból állt. Az irányt a 11. század mutatta, amelyet Kerner Géza főhadnagy vezetett.

A 19/IV. zászlóalj a terepnehézségek miatt lemaradt, és csak hajnali 4 órakor érte el a Čeremcha-magaslatot. Ez idő alatt a Čeremcha gerincén lévő másik két 19-es zászlóalj egy északi irányból a 1133-as magaslati pont ellen indított ellenséges támadást hárított el.⁵¹

⁵⁰ Ginzkey 3. o.

⁵¹ Ginzkey 3. o.

Az ellenség reggel még megkísérelte visszafoglalni az elveszített állásokat, azonban az osztrák–magyar csapatok hatékonyan irányított tüze a rohamozók mintegy 30%-át lekaszálta, 300 orosz – közöttük egy tiszttel – pedig megadta magát.⁵²

Az ütközet mérlege

„Sok minden félét tapasztaltam már ugyan hatodfél hónapos hadi-praxisomban, de annyi halottat, mint itt, halomban sehohsem láttam” – tudósított Oltósy az ütközet után.⁵³ Az orosz csapatok az érzékeny emberveszteségen felül jelentős mennyiségű hadianyagot is veszítettek. Az osztrák–magyar ezredek három géppuskát és 1500 puskát is zsákmányoltak.⁵⁴ Emellett azonban súlyos veszteségek érték a támadókat is. A 68. kombinált zászlóaljnál századonként 5-10 halott és 30-40 sebesült volt a veszteség,⁵⁵ de például a 19. gyalogezred 11. századánál 200 emberből mindössze 30 fő maradt a támadás végére. A többiek elestek, vagy megsebesültek. A 19-esek összes vesztesége 800 fő volt. Az ezred tisztjei közül Reiss százados, valamint Viczián és Pócsy zászlósok hősi halált haltak.⁵⁶

A kemény harcokban a cs. és kir. 26. gyalogezred katonái közül különösen kitűntették magukat: Danilovits és Pál főhadnagyok, Berger és Mayer hadnagyok, valamint Schweinecker István és Horn Zsigmond tartalékos zászlósok.⁵⁷ Utóbbit az Arany Vitézségi Éremmel tüntették ki.⁵⁸ A tanulmányban többször is idézett Oltósy Oszkár tartalékos zászlós a Bronz Vitézségi Érmel érdemelte ki április 13-án.⁵⁹

A cs. és kir. 68. gyalogezred kötelékéből Várkonyi Béla és Glass Tibor zászlósok elnyerték az Arany Vitézségi Érmel, Klein Sándor zászlóst pedig az I. o. Ezüst Vitézségi Éremmel tüntették ki.⁶⁰

---

⁵² A világháború 1914-1918. 672. o.

⁵³ *Oltósy Oszkár*: A Kárpátokból. In: Esztergom és Vidéke XXXVII. évf. 39. sz. (1915. május 20.) 2. o.

⁵⁴ A világháború 1914-1918. 672. o.

⁵⁵ Ginzkey 3. o.

⁵⁶ Kerner 7-8. o.

⁵⁷ HM HIM Hadtörténelmi Levéltár (Budapest); II. 474. cs. és kir. 26. gyalogezred iratai, 4. doboz: A Ceremchamagaslat elfoglalása.

⁵⁸ HM HIM Hadtörténelmi Levéltár (Budapest); II. 474. cs. és kir. 26. gyalogezred iratai, 5. doboz: Hadiemlékkönyv kézirat. Dr. Horn Zsigmond tart. főhadnagy

⁵⁹ Komárom-Esztergom Megyei Levéltár (Esztergom) IX. 212. Esztergom vm. Vitézi Székének iratai, 4. doboz, 35/1928. sz. ügyirat: Oltósy Oszkár vitézi telek iránti kérelme

⁶⁰ A 68-as jáász-kún gyalog-ezred háborús albuma. Szerk.: *Reschner Róbert – Sebestyén József*. H. n., 1917. 49-50. o.; A magyar nemzet aranykönyve. Budapest, 1921. 61-62. o.

Várkonyi Béla és Glass Tibor zászlós

(Forrás: Reschner Róbert – Sebestyén József szerk.: A 68-as jász-kún gyalog-ezred háborús albuma)

A Čeremcha visszafoglalásával sikerült megszilárdítani az osztrák–magyar arcvonalat, és ezáltal a Szurmay-hadtestet fenyegető veszély is elhárult. A cs. és kir. 26. gyalogezred 1915. május 8-áig az elfoglalt állásokban maradt.

Felhasznált irodalom

Levéltári források:

- HM HIM Hadtörténelmi Levéltár (Budapest); II. 474. cs. és kir. 26. gyalogezred iratai
- *Ginzkey Oszkár*: Éjjeli ellentámadás az Uzsoki szorosban – cs. és kir. 68. gyalogezred kombinált zászlóalj 1915. ápr. 12. HM HIM Hadtörténelmi Levéltár (Budapest) Tanulmánygyűjtemény 96.868.
- *Kerner Géza*: Szentanú leírás: A Čeremcha 1133 (Uzsoktól 10 km. Ny.) magaslaton az állásba betört és befészkelte ellenség visszavetése a 19. közös gy.e. által 1915. ápr. 11.-14. HM HIM Hadtörténelmi Levéltár (Budapest) Tanulmánygyűjtemény 146. 1.844.
- Komárom-Esztergom Megyei Levéltár (Esztergom) IX. 212. Esztergom vm. Vitézi Székének iratai, 4. dob. 35/1928. sz. ügyirat: Oltóssy Oszkár vitézi telek iránti kérelme

Kiadott források:

- A 68-as jász-kún gyalog-ezred háborús albuma. Szerk.: *Reschner Róbert – Sebestyén József*. H. n., 1917.
- A magyar gyalogság. A magyar gyalogos katona története. Szerk.: *Doromby József – Reé László*. Budapest, 1939.
- A magyar nemzet aranykönyve. Budapest, 1921.
- A világháború 1914-1918. Különös tekintettel Magyarország és a magyar csapatok szereplésére. Szerkeszti és kiadja: a m. kir. Hadilevéltár. VIII. köt. Stádium Sajtóvállalat Rt., Budapest, 1939.
- *Doromby József, vitéz*: A volt cs. és kir. 83-as és 106-os gyalogezredek története és emlékkönyve. Budapest, 1934.
- *Kurtz Géza*: Albrecht főherceg nevét viselő cs. és kir. 44. gyalogezred története 1914-1918. I. rész. 1914. július 26. – 1915. április 30. Stádium Sajtóvállalat Rt., Budapest, 1928.
- Österreich-Ungarns letzter Krieg 1914-1918. Herausgegeben vom Österreichischen Bundesministerium für Heerwesen und vom Kriegsarchiv unter *Edmund Glaise von Horstenau*. Band II. Das Kriegsjahr 1915. Erster Teil. Verlag der militärwissenschaftlichen Mitteilungen, Wien, 1931.

Újságcikkek:

- A 26. gyalogezred Győr vármegyéhez. In: Esztergom és Vidéke XXXVII. évf. 34. sz. (1915. május 2.) 3. o.
- A 26. gyalogezred zászló szentelése. In: Esztergom és Vidéke XXXVII. évf. 31. sz. (1915. április 22.) 3. o.
- A 26-os gyalogezredről. In: Esztergomi Friss Ujság IX. évf. 86. sz. (1915. április 16.) 1. o.
- A 26-osok köszönete az üdvözlésre. In: Esztergom és Vidéke XXXVII. évf. 35. sz. (1915. május 6.) 3. o.
- *Oltóssy Oszkár*: A Kárpátokból. In: Esztergom és Vidéke XXXVII. évf. 38. sz. (1915. május 16.) 3. o. és Esztergom és Vidéke XXXVII. évf. 39. sz. (1915. május 20.) 2-3.o.
- Egy magyar dandár sikere a Kárpátokban. In: Az Est VI. évf. 105. sz. (1915. április 16.) 1. o.
- Hercegrímás a 26. gyalogezrednek. In: Esztergom és Vidéke XXXVII. évf. 31. sz. (1915. április 22.) 3. o.
- Magyar ezredek sikere az uzsoki szorostól északnyugatra. In: Pesti Hírlap XXXVII. évf. 104. sz. (1915. április 15.) 1-2. o.
- Újabb sikerek az oroszokkal szemben. In: Budapesti Hírlap 1915. április 15. 3. o.